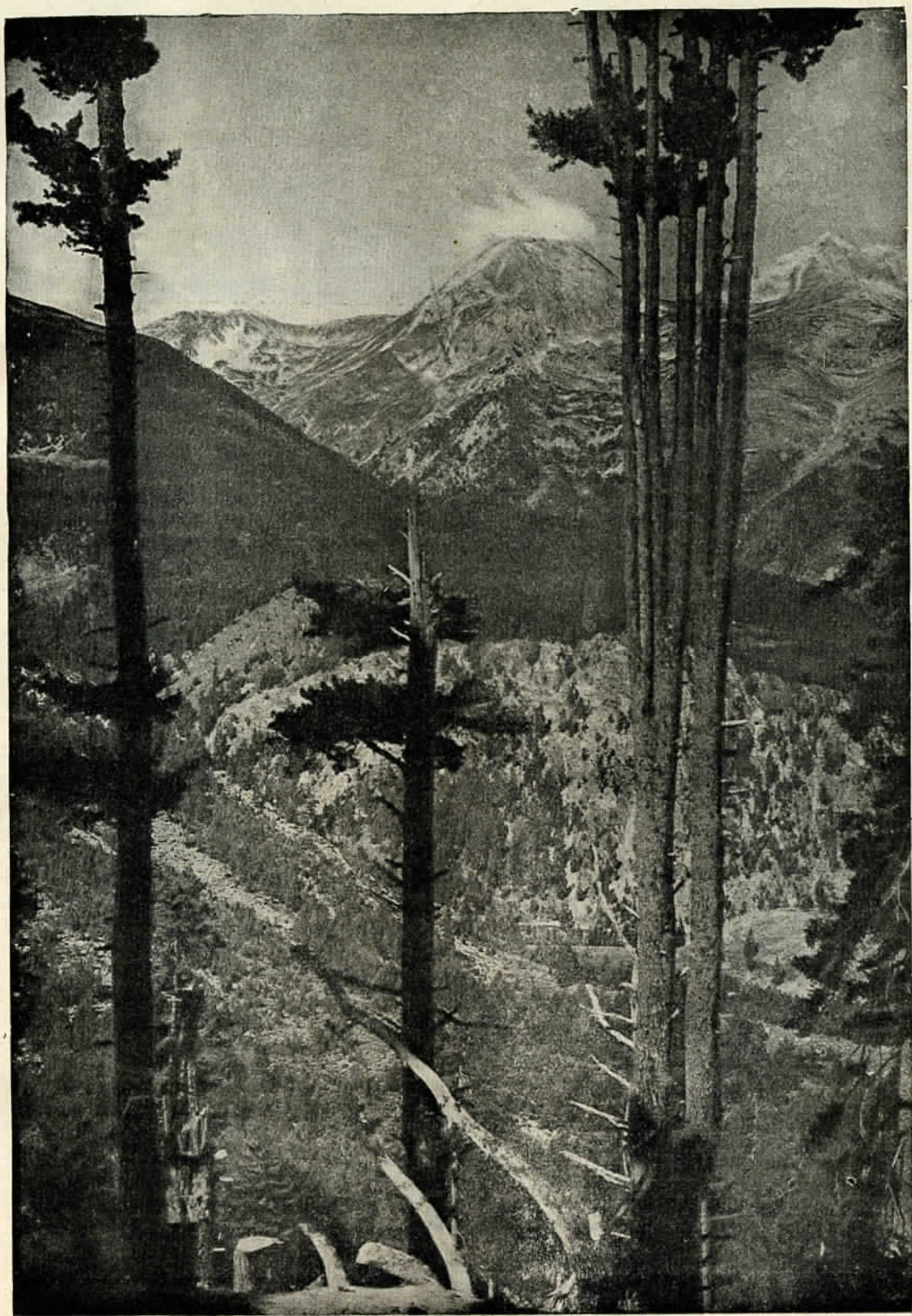
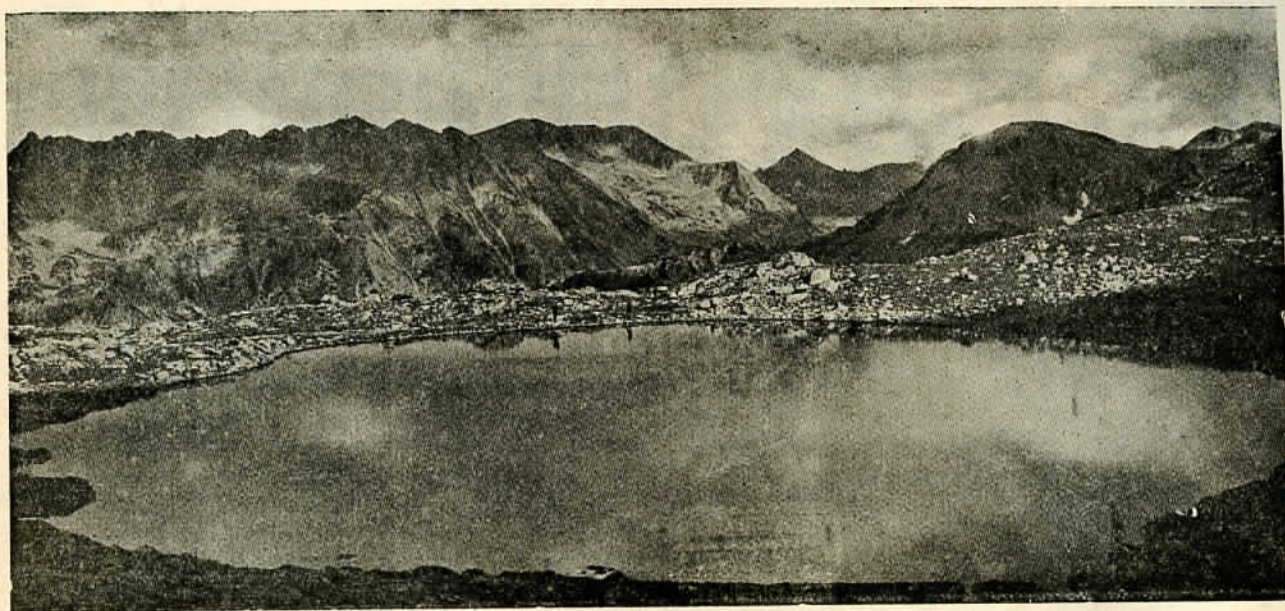

Год. XIX. Декабрь 1927. Кн. 10.

Български Турист

Пиринъ. Тодорино езеро и Мангъртепенския масивъ

Фот. К. х. Радоновъ

МЕЖДУКЛОНОВИ СРЕЩИ И КОНФЕРЕНЦИИ

По уставъ и по традиция клоноветъ на Б. Т. Д. се срѣщатъ веднажъ въ годината на редовенъ съборъ, за да чертаятъ бждната дейность на дружеството.

По-важни въпроси отъ дневния редъ и записията, създавана винаги отъ разнообразната съборна програма, не даватъ възможность да се проследи по-спокойно и изчерпателно дейността на клоноветъ, тѣхнитѣ болки и нужди. Писменитѣ отчети, които депозиратъ клоновитѣ пратеници, далечъ не даватъ ясна представа за дружествения животъ.

Невъзможно е, отъ друга страна, и едно по-близко опознаване между членоветъ на различнитѣ клонове.

А нищо по-полезно нѣма, споредъ насъ, отъ примѣра и поука, които ще почерпять членоветъ на единъ клонъ отъ дейността на другъ клонъ. Нищо по-добре не ще сътвори общия ентузиазъмъ, единодушието и едномислието между многобройнитѣ вече членове на нашата туристическа задруга, безъ които е немислима творческа туристическа дейность въ широкъ мащабъ. Да не говориме и за ония хубави чувства на другарство и приятелство, които възникватъ понѣкога за цѣлъ животъ — на тия туристически срещи.

Ясно е, че съборитѣ, които все повече добиватъ образа на чисто управителни тѣла, на конгреси въ тѣсна смисълъ на думата — не могатъ да играятъ въ нейната пълнота ролята, която сж играли по-рано. Необходимо е да бждатъ допълнени по нѣкакъвъ начинъ.

Ние считаме, че ролята на съборитѣ въ дружествения животъ ще бжде допълнена много успѣшно съ областнитѣ междуклонови срещи. Въ това отношение направенитѣ опити сж насърчителни. Тѣ

трѣбва да се разширятъ и осмислятъ. Най-малко два пжти въ годината трѣбва да има такива срещи съ конференции въ всѣка област на България.

Една вечеринка допринася винаги за по-близко опознаване между членоветъ. Но ще е по-добре, ако тя се разнообрази съ кратко описание на излетъ, придружено съ свѣтливи картини. Колкото приятна, толкова и поучителна ще е тази сказка, свързана съ най-важната дейность при туризма — излетната: тя ще ни спомни за нашитѣ незабравими преживѣвания въ планинитѣ и ще предизвика ентузиазма и на не туристи къмъ красотата и величието на природата.

Освенъ вечеринката, една дѣлова конференция, безъ излишни официалности, ще направи срещата по-интересна и съдържателна.

Въ непринудената атмосфера на конференцията, при която ще липсва онази нервна възбуда и напрежение, присжщи на всѣко голѣмо събрание, ще може спокойно да се изслуша — било нѣкой сбитъ рефератъ върху нѣкой актуеленъ организационенъ въпросъ, — било кжсо изложение за хода на дружественитѣ работи и предстоящитѣ задачи, последвано отъ по-подробно изложение на клоновитѣ дейци за стореното отъ всѣки клонъ, представенъ на конференцията, както и за предстоящата му работа.

Примѣрътъ на единъ клонъ ще е насърчителенъ за другитѣ и ще буди тѣхното съревнувание. Общитѣ задачи на клоноветъ ще намиратъ тука своето разрешение. А и въпроси отъ общъ дружественъ интересъ ще зрѣятъ постепенно въ тия конференции, за да намѣрятъ по-късно правилно разрешение на годишнитѣ събори.

Тукъ всѣки клонъ ще проследи какъ се прилага на дѣло дружествената програма; ще види преимуществата си, ще констатира грѣшките си.

И — ако можемъ така да се изразимъ — законодателната дейность на съборитѣ ще може да се изпита на конференциитѣ —: доколко отговаря на разбиранята и възможноститѣ на отдѣлнитѣ клонове, т. е. доколко е приложима на практика.

На тия конференции ще стане ясно, дали най-важната туристическа дейность — излетната — заема своето мѣсто въ общата дейность на клоноветѣ; дали на второ мѣсто клоноветѣ се отдаватъ на творческа дейность — която развива и усилва туристическото движение — като строежъ на хижи, бележени пѣтища, издаване пѣтеводители и др.

Освенъ това, тамъ ще се види доколко съзнателната дисциплина проличава въ нашитѣ редове; доколко се държи за униформеното облѣкло и екипировка и дали даденъ клонъ съ своята работа и доказани качества е успѣлъ да си извоюва съответно мѣсто въ общогражданския животъ на областта, въ която работи.

Най-после тия срещи и конференции ще сж най-блѣскавата манифестация на нашата сплотеность, нашата мощъ, на будния творчески духъ на Българското туристическо дружество.

Нека, прочее, се стечемъ многобройни на тия срещи и конференции, за да помогнемъ на успѣха имъ.

ПРЕЗЪ КОБИЛИНО БРАНИЩЕ

Отецъ Арсений нарами двувечката си и ни поведе презъ самоковската порта на Рилския манастиръ. Слънцето предвещаваще хубавъ день и ние бодро закрачихме, пратили прощаленъ погледъ и къмъ китната манастирска сграда, и къмъ Друшлявица, която буйно свличаше пѣнящитѣ си води отъ тѣсинната задъ манастиря.

Монахътъ се прекръсти и пожела „добъръ пѣтъ“. Сжщо сторихме и ние, осѣнени отъ вѣрата, че слънцето нѣма да ни напустне, и че все тъй ще ни дари съ щедритѣ си априлски лжчи. А то, сякашъ, спрѣло надъ Рупитѣ, ни кимаше? привѣтно и постилаше пѣтя ни съ радостъ на току щородения день, подетъ най-напредъ отъ чаловетѣ на Бричеборъ и Еленинъ-врѣхъ. Крѣхката тревца, подигнала свежи стрѣкчета, се свеждаше подъ нашитѣ стѣпки и се възправяше пакъ следъ насъ, отърсила отъ себе си брилянтнитѣ очици на росата. Стройнитѣ борове като хиляди и хиляди свѣщи, западени въ зелени абажури, пламтяха отъ дветѣ страни на пѣтя ни, и слушаха многогочивия говоръ на Рилската рѣка, който имъ разправяше за снѣжнитѣ висини надъ тѣхъ. По ронливиятъ ѝ брѣгъ бѣше нацвѣтѣлъ кукуряка, а подъ шубрѣчкитѣ надъ него се смѣеше съ бѣлата си невинна усмивка ранобудното кокиче. Изсѣхналитѣ есенни листа отъ шумата, сега влажни и черни, усилваха неговата чистота, плѣстѣха се единъ надъ другъ и му откриваха блѣска на деня. До него тукъ-таме срамежливата теменужка лѣхаше своя наситенъ ароматъ и ни подканваше да приклекнемъ надъ нея съ жадни за прелести очи и съ корави къмъ хубостъта ржце.

Банско. На чешмата

Всѣка стѣпка, всѣки завой на пѣтя ни откриваше все по-нови и по-нови прелести, които поглѣщаха погледа и обайваха душата. Но изненадата ни премина всички възможни предѣли, когато Кириловата поляна откри предъ насъ всичкитѣ си чарове. Именно чарове. Всѣка друга дума би била слаба да изрази това вълшебство, което съ всѣка минута мѣнѣше картината на хубостъта, за да я остави вѣчно една и сжща. Най-малкия лѣхъ на утринния вѣтрецъ, най-неволивното прехвъркване на пролѣтна птичка, най-недоловимото изшумяване откриваше нова страничка, голѣма колкото човѣшка дланъ, а многообразна като всемира. Тука великото, непостижимото бѣше съчетано съ незначителното и дребното, за да се чувствува голѣмото равно на малкото, а малкото неизмѣримо като голѣмото. И всичко туй въ кржглата рамка на бороветѣ, застанали на денонощна стража край пѣстроцвѣтната зеленина между тѣхъ...

Фот. К. х. Радоновъ

Чистота, чистота, чистота . . .

Не, не бива да се стѣпва съ човѣшки нозе тамъ, дето Господъ е послалъ само за себе си . . . И ние не се отбиваме на поляната, а се задоволяваме да я гледаме отъ страни. Така е по-добре . . . Хубавото трѣбва да се съзерцава, не да се притежава. А чаровното — да се боготвори. Нека човѣкъ винаги да вижда разликата между себе си и коронованата девственость на природата. Така той ще се възвиси предъ собственитѣ си очи, ще запази неосквернено отъ нозетѣ си това, което Богъ е създалъ за душата му . . .

Пѣтътъ ни извива нагоре, но ние все гледаме

низината предъ себе си. Гледаме и се спираме . . . Не правимъ ли това, за да се убедимъ, че величие, голѣмо, неизмѣримо величие може да има и въ низинитѣ, когато малкиятъ размахъ на дѣлото е съпроводенъ съ голѣмата чистота на въплощението? Кой знае? Може би, защото пжтътъ ни е труденъ, стрѣменъ и ронливъ. А може би, защото раницитѣ тежатъ на гърбовете ни, натискатъ на рамената и ни възвиватъ главитѣ натамъ, дето е тъй равно, тъй спокойно и разноцвѣтно! . . .

Още единъ завой по висината, още нѣколко препъвания о сплетени корени и — сбогомъ Кирилова поляна! Ние, негли, никога нѣма да те видимъ вече такава, каквато се откри предъ насъ презъ слънчевото утро на априлския день. Но какво отъ това, когато цѣлъ животъ ще те носимъ въ душата си така, както влюбениятъ носи образа на своята любима въ златния медалионъ на своя часовникъ? Какво, че нашитѣ крака нѣма вече да те приближатъ, когато душитъ ни и денемъ, и нощемъ ще бждатъ при тебе! . . . Въ живота ни ще настѣпватъ, знаемъ, много студени, много мрачни, много вихроносни дни, толкова по-много, колкото по-нависоко се дигнемъ по неговитѣ стрѣмнини, но стига ни, ако спомена за твоята спокойна топлота ни облъхва отвреме-навреме и ведно съ нея ни изпраща миризѣтъ на твоитѣ дъхави теменужки. Стига ни. Ето, ние и сега сме високо надъ тебе, вече ни обвива отъ всички страни хладъ и ни кара да загрѣщаме плътно горнитѣ си дрехи, които до преди малко тежаха на ржцетѣ ни. Ето вече навлизаме и въ снѣжния поясъ на върховете край тебе . . . Но нали ти не трѣпнешъ отъ тѣхнитѣ ледени цѣлувки? . . . : . .

Не, пжтътъ е, просто, невъзможенъ. Ризитѣ, доскоро потънали въ потъ, сега замръзнаха по гърбовете ни и жулятъ, жулятъ . . . Раницата е лека, тънка и ти съ удовольствие би натоварилъ още нѣколко отгоре си — тъй: обвесилъ ги и на грѣбъ, и на гърди, само да попречишъ на ледения вѣтръ, който се провира презъ всѣка гънка на дрехитѣ . . . А краката, вледенени, треперятъ, хлъзгатъ се и дириятъ пжтека по бѣлия памукъ на зимата . . . Монахъ Арсений ни изглежда и крие усмивка въ заскрежената си брада. Той, който минава за най-добъръ познавачъ на Рила, знае всичкитѣ й пролѣтни капризи, и не се плаши сега отъ тѣхъ. Затова бърза да ни предупреди: по-нагоре може да вали и снѣгъ.

При Сухото езеро, сега равна снѣжна площъ съ ледени очертания край брѣговете, наистина захвърчаха надъ насъ меки, бухлати парцали. Ние приклегнахме да си починемъ, опрѣли гърбове о мокритѣ дънери на бороветѣ. Предвидливия монахъ вадѣ отъ подплатеното си съ кожи джубе оловено павурче и го подниса: да се сгрѣемъ. Чистата сливовица прищипва гърлата и запълзява по жилитѣ. Нѣкои протѣгатъ повторно ржце къмъ павурчето.

Когато се дигнахме да вървимъ, върху главитѣ на всѣкого отъ насъ имаше още по една бѣла шапка. Усмихнахме се единъ на другъ и поехме по

равнището на Кобилино бранище. Никой не изтърси снѣга отъ себе си, па и нѣмаше защо да стори това. Той все по-начесто и по-наедри парцали започна да прехвърчава надъ насъ. Ние вървиме по стѣпкитѣ на отца Арсения, приближени като глутница вълци. Краката ни затѣватъ и стѣпватъ не съ ходилата, а съ коленетѣ. Скоро изви и вѣтръ. Билото на Попова шапка, което още се виждаше като избѣлѣло петно върху замѣглена фотографическа пластинка, изчезна веднага. Предъ насъ изпъкна зимния хаосъ на планината и ни обхвана отъ всички страни. Снѣгътъ на вълма се завъртъ отгоре ни, помрачи небето и хвърли въ мракъ всичко наоколо. Ние почти не се виждахме. Не можехме и да извикаме единъ на другъ: вѣтрътъ подемоваше думитѣ, задушваше ги и ги отнѣсаше беззвучни далечъ, далечъ. Надъ всичко, — едни страни, неизпитвани до тогава болки въ очитѣ. Тѣ сълзятъ подъ присвити клепаки и правятъ мрака на зимата по-плѣтенъ и по-невзраченъ.

Рила лудува и пѣе. Пѣе съ всичката стихия на своя зименъ день, затулилъ и слънце, и простори. Не се ли смѣеше долу пролѣтъта, не цвѣтѣха ли цвѣта тамъ, не клокочеше ли рѣката, игриво разбила въ пѣна отъ камъкъ на камъкъ бистритѣ си струи? . . . А тукъ? Трѣбва човѣкъ дълбоко да върва въ чудесата, за да не изгуби и последната надежда за спасение . . . За спасение тамъ, дето не се вижда нищо, освенъ единъ безконеченъ хаосъ, срѣдъ който той е една незначителна снѣжинка. Стига да се спре за часъ, за два, за да не остане ни следа отъ него по безследнитѣ пжтища на снѣжната покривка, изравнила всички неравности подъ себе си. Кой знае, ние, може би, се движимъ надъ пропасти, може би падаме по върхове, а, може би, се клатушваме по рѣзньове, които и не досѣгаме съ краката си.

Отчаяние обхвана всинца ни. Уловени за ржце, ние се поглеждаме плахо и, сякашъ, се питаемъ: не би ли било по-добре да се върнемъ назадъ? Но извиешъ глава и трѣпки полазятъ по снагата ти. Всички следи сж заличени. Тука не сж минавали хора; не сме минали и ние. Тамъ, кждето си затъналъ до поясъ и съ помощта на други си направилъ цѣлъ ровъ задъ себе си, сега е равно и гладко. Равна е и стѣпката на другаря ти предъ тебе, въ която бързашъ да сложишъ кракъ отъ желание да спестишъ малкото сили на изнемошѣлитѣ крака.

Ние се спираме често, задъхваме се и безпомощно оборваме глава предъ неизвестната си участъ . . . Студътъ не ни плаши. Вжтре въ насъ блика огъня на страха и чувствуваме, какъ той топи снѣга, който се сипе по лицата и по ржцетѣ ни. За да ни ободри, отецъ Арсений дава единъ вистрелъ, после втори. Но грѣма заглѣхва при самата цевъ на пушката. Сякашъ детска плюскавица изчатка до ушитѣ ни. Но вмѣсто да окуражи насъ, грѣмътъ обезкуражи монаха. Той ни причака и се заозѣрта наоколо.

— Отче, дали нѣма звѣрове? . . .

Той се усмива морно.

— Въ такова време и звѣрове не ходятъ. Ами я да се попитаме: защо сме трѣгнали ние?

Но, доловилъ, че тия думи паднаха твърде тежко върху насъ, той пристегна още еднажъ политъ на джубето около кръста си, преви се на две и заповлѣче надтежали крака. Сжщо така на колѣне се повлѣкохме подире му и ние. А вѣтрътъ бучи, подема цѣли прѣспи, хвърля ги отгоре ни и спира, колкото да се надсмѣ надъ нашата немоощъ срѣдъ балната зала на вихритъ, въ която, неканени, е отредено най-недостойното мѣсто за насъ. Собствено, какво сме ние, ако не дребни подвижни неравности, които трѣбва да се изметатъ отъ бѣлия паркетъ, за да не спѣваме плавния въртежъ на вихрушкитъ? А тѣ все по-често започнаха да се присрѣщатъ предъ насъ и задъ насъ, да се сплитатъ една съ друга въ стихийна прегрѣдка и да ни посипватъ съ леденитъ игли на своитъ ослѣпителни одеяния. И, сякашъ, сами недоволни отъ насъ, тѣ бързатъ срѣдъ шемета на своята игра да ни присрѣщнатъ и, вплѣли се между краката ни, да ни свалятъ подъ своитъ плавни и ритмични стѣпки. На кждето и да се отмѣстимъ, ние се сблѣскваме съ тѣхъ и падаме предъ едни, за да преминатъ други по горбоветъ ни. Още малко, и ние, наистина, ще имъ разчистиме пѣтя, но, все пакъ, напираме и вече съ последни сили се влачимъ по рохкавитъ прѣспи.

— Отче, още далече ли е долината на Искъра?

Монахъ Арсений не ни чува. Нѣкои повтарятъ пакъ.

Той се мжи да се ориентира срѣдъ оживѣлия хаосъ на снѣга.

— Далече . . .

Азъ видѣхъ, какъ се прекосиха колѣнетъ имъ и какъ другаритъ ми, потънаха почти до поясъ въ снѣга. Съ прекосени колѣне паднахъ и азъ до тѣхъ, загледалъ ги въ очитъ, каточели отъ тѣхнитъ очи искахъ да запаля моята загаснала надежда. И Кирилова поляна изпъкна като вълшебно сънно видение съ своята равна зеленина, дѣхави цвѣтя, свежи борове и безметежно спокойствие.

Колко вървѣхме, не помня: азъ гледахъ срѣдъ ужаситъ на ада едно вълшебно кѣтче отъ рая. Окопитихъ се, когато единъ отъ другаритъ извика като изподъ земята.

— Отче, шуми рѣка.

Монахъ Арсений се заслуша, припречилъ дланъ предъ ухото си . . .

— Не може да бжде . . . И прибърза съ широки крачки. — Вѣрно е . . . Искъра! . . . Той заплака. Заплака отъ вътрешенъ гнетъ, че едничкиятъ, който знаеше Рила на прѣсти, не можа преди малко да опредѣли, кжде се намираме . . .

— Карайте все по рѣката . . . Мжката му бѣше толкова голѣма, че той безчувствено се сбогува съ насъ.

Когато ние радостно достигнахме леглото на Искъра и се обърнахме къмъ отца Арсения, той се бѣше изгубилъ отъ очитъ ни, забуленъ отъ воала на лудо заигралитъ изъ въздуха снѣжинки. И мислено му пожелахме добъръ пѣтъ. Нека Богъ закриля и него, и насъ. Този Богъ, който долу създава неизразимото съчетание на багри и тишина, а горе страшното еднообразие на бѣлия саванъ, надъ който пискатъ вихритъ на всички развилнѣли мжки по земята.

Сега Искъра ни стана пѣтеводителъ. Буйнитъ му води се свличаха пѣнести надолу, блѣскаха се о голѣмитъ камѣнаци, които сами бѣха препречили въ минути на необузdana яростъ къмъ планината и се мжчеха да досегнатъ бѣлитъ имъ, накрехнати отъ вѣтра калпаци. Но, безсилни да се дигнатъ до тѣхъ, тѣ се връщаха, биеха по брѣговетъ и отвличаха съ себе си цѣли снѣжни прѣспи. Ние стѣпваме предпазливо, сега застрашени и отъ стихията на снѣга,

и отъ стихията на водата. Но, все пакъ, и дветѣ заедно не ни плашѣха толкова, колкото страхъ ни навѣваха вихрушкитъ горе, — знаехме посоката на своя пѣтъ, виждахме я и вървахме, че тя ще ни изведе къмъ слънчевото царство, отъ което бѣхме трѣгнали преди часъ, преди два, преди три . . . Часъ! Та нима часоветъ, могатъ да се изброяватъ и да се помнятъ тамъ, дето се чувствува само леденото дихание на вѣковетъ? . .

— Помощ! . .

Нѣкой извика до самитъ насъ. Ние се

озърнахме разтревожено.

— Кой вика? Кой вика? . . . И неволно се преброяваме.

Викътъ се повтори.

Единъ отъ другаритъ попадналъ въ заснѣженъ притокъ на Искъра. Ние се приближаваме предпазливо, слушаеме страшното бучение на водата отдолу и подаваме разтреперени рѣце. Изтегляме го при насъ, но сега на кжде? . . . Притокътъ трѣбва безъ друго да се премине. За щастие, сжщиятъ снѣгъ, който бѣше провалилъ другаря ни, сега ни стори мостъ малко по-горе.

Скоро, обаче, валежътъ почна да става по-рѣдѣкъ, снѣжинкитъ по-ситни и снѣгътъ подъ краката ни по-плитѣкъ и по-твърдъ. Вече наистина можеше да се приказва за снѣжни мостове, подъ които течаха бликналитъ отъ всѣкжде води. Мокри до ушитъ, ние газихме направо и бързахме. За това и не се

Пиринъ. Валявица.

Фот. К. х. Радоновъ

изненадахме, когато ни заплиска дъждъ. Напротивъ, той идеше да ни покаже, че сме вече въ дъждовния поясъ, следъ който ни очаква слънчевия. И не се излъгахме. Стотина метра по-надолу на съ срещна ведрата привечеръ, която ни позволи, прислонени подъ една скала, да закусимъ отъ запаситѣ, съ които ни бѣше снабдилъ добрия монахъ.

— Дали се е върналъ той? . . .

Ние чакъ сега запrikaзвахме съ признателностъ за този, който бѣше се обрeкълъ на нравствени и физически мъчения за насъ.

— Нека Богъ да го закриля, щомъ като Рила му изневѣри . . .

* * *

Когато влѣзохме въ малката крѣчма на с. Църква, дрехитѣ ни още не бѣха се изцедили.

— Презъ Кобилино бранище? Сега . . . изненадано ни запита крѣчмаря . . . Та вие луди ли сте? . . . И, като донесе единъ връшникъ дърва, напълни желѣзната печка до горе. После се обърна

къмъ мющеритѣ си и имъ посочи вратата. Тѣ излѣзоха единъ следъ другъ, разбрали смисъла на неговата повелія.

— Ха сега събличайте си дрехитѣ. Така ще измрете до Самоковъ. Я се вижете, вие сте деликатни хора . . .

Следъ малко, дрехитѣ ни висѣха по облегалата на столоветѣ, обърнати къмъ разжежената отъ всички страни печка, а ние подехме при спуснати кепенци на прѣзорцитѣ и подъ удобрителното око на крѣчмаря танца на снѣжнитѣ вихри . . .

— Така, така . . . да се раздвижите малко . . .

* * *

Двайсетъ и петъ години отъ тогава. Живѣ ли е тоя българинъ, който пренебрегна своитѣ интереси за наше здраве, не знамъ. Ако е живъ, нека тия ми редове бждатъ изразъ на моята безкрайна благодарностъ къмъ него. Ако пъкъ се е упокоилъ вече, нека тѣ продължатъ добрата му паметъ.

С. Чилингировъ

ПАТЛЕЙНА

На Ст. Л. Костовъ

Преминавамъ Преславъ, преминавамъ и развалинитѣ на стария Преславъ, после се отбивамъ отъ пѣтя за Герлово и по новия Омуртаговъ мостъ поемамъ разширената пѣтека презъ гората. Водитѣ на Камчия не сж придошли, макаръ и малко мѣтна тя сега бавно тече и се носи къмъ морето. Тукъ още се виждатъ да стърчатъ въ рѣката подпори на старъ мостъ.

„Великиятъ ханъ Омуртагъ е князь отъ Бога на земята, дето се е родилъ. Като остава въ лагера си на Плиска, той построи аулъ на Туча и уголѣми силата си срещу гърци и славяни. И построи изкустно мостъ на Туча задъ аула, а въ самата крепостъ постави четири колони и между колонитѣ два медни лѣва. Нека отъ Бога удостоения князь да притиска съ ногата си императора, докато тече Туча и докато тя задържа многото български противници и, като покорява враговетѣ си, въ радостъ и веселие да проживѣе сто години. А времето когато дворецѣтъ бѣ построенъ, бѣше по български сигоръ елемъ, а по грѣцки 15 индиктионъ“. Отдавна е заминалъ отъ земята великиятъ ханъ, едва стърчатъ останки отъ изкустния мостъ, части отъ колонитѣ и сега се търкалятъ въ развалинитѣ на стария аулъ, само Туча все тъй бавно и спокойно поплисква водитѣ си по новитѣ дървени подпори на другъ мостъ и се промъква надолу изъ полето.

Пѣтя завива, криволичи, минава малки поточета, пресѣхнали сега и води въ една малка полянка, обградена отвсѣкжде съ високи хълмове.

Ние сме на Патлейна. Развалинитѣ на манастиря сж горе, на малка изкуствено направена тераса. Не бързамъ. Искамъ да почина тукъ долу при чешмата. Въ есенната тишина, когато не трепва ни

листецъ, малкиятъ чучуръ те унася, ти се пренасяшъ въ нѣкакви отдавна преминали времена. А слънцето се провира презъ пожълтѣлитѣ лѣта на дърветата, загубва се въ тънки прозрачни облачета, после потѣва въ тъмно синьо небе. Отнѣкжде повѣва вѣтръръ, азъ го чувствамъ какъ иде презъ долината, преминава отсамъ и се покатерва по склона на изтокъ, къмъ запустѣлия манастирь. Той скоро затихва, но азъ чувамъ още дълго какъ падатъ едно следъ друго откъснати есенни лѣта.

По пѣтека, подпрена съ дървета и запълнена сега съ паднали мъртви лѣта, азъ се изкачвамъ къмъ манастиря. На лѣво и дѣсно хълмове, а отпредъ само кжсъ небе и частъ отъ развалинитѣ на Преславъ. Пристѣпвамъ тихо и свалямъ шапка като на молитва. Разхвърлени и паднали камѣни отъ стѣнитѣ и изоставенъ престолъ. А тукъ нѣкога предъ него е коленичилъ самъ царъ Борисъ. И спокойно и тихо било тогава.

Но въ лѣто 895 лѣтописецѣтъ пише: „като воюваха маджаритѣ съ Симеона, съвършено го разбиха, и като го прогониха, затвориха го въ Мундрага“. После маджаритѣ дошли чакъ до Преславъ и оплѣнили цѣлата българска земя. Какво е станало тогава съ старата столица, лѣтописецѣтъ не казва; якиѣ стѣни сж дали вѣроятно здрава опора. Но слабо защитениятъ манастирь на Бориса сигурно пострадалъ, билъ ограбенъ и църквичата разрушена. Вгледате ли се добре въ стѣнитѣ, вие ще видите нови камѣни, вградени върху по-стари останки. Самъ царъ Симеонъ поправилъ бащиния си манастирь, когато враговетѣ били отбити и прогонени далечъ, когато наново зацарилъ миръ по българската земя. А това станало скоро следъ 896 година.

Излизамъ отъ църквицата, преминавамъ презъ обрасналия съ трева дворъ и по две срутени стъпала навлизамъ въ монастирскитѣ килии. Всичко сега е отворено, бръшлянъ е обвилъ падналитѣ стени. Тихо, много тихо е тукъ. Само нѣкакъвъ черенъ косъ подскача отъ клонъ на клонъ, спуща се надолу и изчезва въ долинката.

Така тихо трѣбва да е било и тогава, когато е кипялъ шуменъ животъ само на нѣколко крачки далечъ, отатъкъ моста и рѣката. Затова тукъ сж идвали и почивали царетѣ, тукъ сж преписвани Атанасиевитѣ слова противъ арианитѣ отъ черноризеца Тодоръ Дуксовъ, братовчедъ Симеоновъ, тукъ сж превеждани, писани и преписвани книги на български отъ епископъ Константинъ, ученикъ Методиевъ, тукъ работилъ и св. Наумъ и всички други ученици, пресвитери и дякони, които дошли въ България отъ Цариградъ, следъ като били избавени отъ злата си участъ въ Венеция. Тукъ преживялъ като монахъ Борисъ, тукъ се отеглялъ на миренъ трудъ и самия царъ Симеонъ. Тънкитѣ и цвѣтно украсени керамични останки показватъ, че монастирътъ е билъ богато украсенъ. Да не говоримъ за образътъ на св. Теодора въ естествена голѣмина, приготвенъ отъ квадратни цвѣтни плочки, нѣкога зазидани надъ входнитѣ врата на църквицата.

Тукъ около монастирската църква сж открити и гробници. Може би да сж почивали нѣкога тукъ и тленнитѣ останки на членоветѣ на царската фамилия, а въ хроникитѣ се казва, че тукъ живялъ като монахъ, умрѣлъ и билъ погребанъ и самъ царъ Борисъ.

Св. Пантелеймонъ билъ названъ монастиря, въ честь на св. Пантелеймонъ Изцелителъ, който помогналъ на стария вече Борисъ да се надигне отъ тежка болестъ. И два такива монастиря съградилъ Борисъ: единъ на Камчия до Преславъ, другиятъ на брѣговетѣ на Охридското езеро — два монастиря на двата края на царството му.

Не било сждено на царския монастиръ да преживѣе вѣковетѣ, както монастиря на отшелника св. Иванъ. Той изпиталъ всички радости и горчивини на близката столица. Езичницитѣ-руси на Светославъ презъ 969 година ограбватъ Преславъ, ограбватъ и монастиря. Каквото тѣ оставили, довършили византийскитѣ войници на Ивана Цимисхий презъ 972 г. Отъ тогава монастирътъ загасналъ и не се събудилъ вече. Едно следъ друго се трупали нови бедствия надъ страната, все по-дълбоко загасвалъ споменътъ за монастиря, все по-дълбоко простирали коренитѣ си старитѣ джове надъ порутенитѣ олтарни стени.

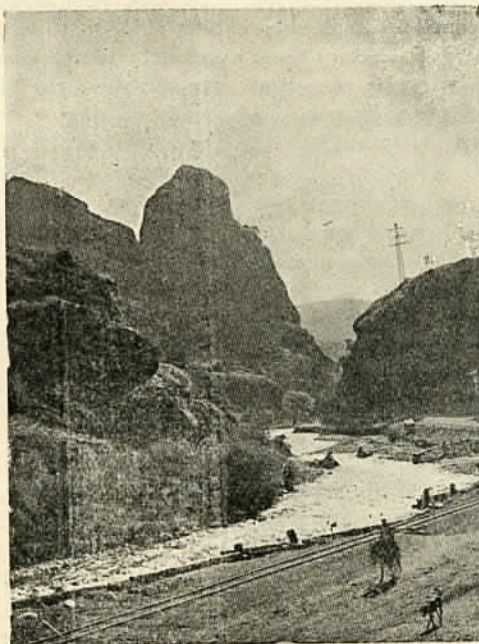
1000-та година, когато полководцитѣ на Василии II патриция Теодороканъ и протоспатора Никифоръ Ксифия завладяватъ Преславъ, 1053-та година, когато печенегитѣ грабятъ България и разбиватъ при Преславъ византийскитѣ полководци акулута Михаилъ и синкела Василия Монаха, по-сетне 1088-та година, когато пакъ подъ Преславъ почиватъ сжщитѣ печенежки орди, най-после когато въ XII вѣкъ куманитѣ преминаватъ за Тракия и ограбватъ северо-източна България — това сж все дати, когато все повече и повече се хвърля черното було на забвението надъ останалитѣ развалини.

При Асѣновцитѣ настѣпилъ миръ по българската земя, поправили се кули, крепости, монастири, но центъра на държавата се премѣстилъ вече другаде. Монаситѣ не потърсили старитѣ, забравени вече монастири. Тѣ се покатерили и скрили въ дупкитѣ на скалитѣ, отдето отправяли къмъ Небето своитѣ молитви. Никой не ис-

калъ да наруши покоя на миналото, закрито съ земя и обвито съ мѣхъ и бръшлянъ. . .

Кжсиятъ есененъ день се свършва. По падналитѣ и изсъхнали жълти листа подскача още черния косъ, а скоро заглѣхvatъ и моитѣ стѣпки по горската пѣтека.

Й. Болчевъ

Орлица при с. Рила.

Фот. К. х. Радоновъ

„Рупите“

„Рила“

ЕДНА НОЩЬ ВЪ „БАЕВА ДУПКА“

Това бѣше лѣтось. На връхъ день Петровдень. Хубавия лѣтень день не искахме да прекараме долу въ полето, а тамъ въ диплитѣ на многовъзпѣтия Пиринъ. Па и леко бѣ за насъ туриститѣ отъ Разлогъ да се качимъ горе. Само 5—6 часа пѣтъ. Дето се казва единъ куршумъ мѣсто.

Речено — свършено.

Часа е четири по пладне. Ярkitѣ лѣчи на юнското слънце все още караха при пѣтуването отъ всѣко влакно вода да тече. Тръгнахме отъ сборния пунктъ — читалището. Сега наистина видѣхме компанийката колко е пѣстроцвѣтна.

Нѣколко души — башъ туристи съ зелени дрехи, дебелѣ обуша, голи колѣне снизходително поглеждаха „оглашенитѣ“, които пѣкъ бѣха се стѣкмили кой съ какво да е. Нѣкои обули скѣсани бричове, останали кой знае отъ кога, другъ — цивилни панталони и куртка безъ пагони, трети кърпа на главата вмѣсто шапка и разни други чешити.

Нареждането всѣки да си вземе храна за два дни — бѣше изпълнено. Нѣкои бѣха нарамили таквизъ товари, че отдалечъ човѣкъ би помислилъ, че тѣзи хора чутъ нѣма да вѣкуватъ въ планината. „Чеперко“ напѣмѣръ не бѣше забравилъ да вземе съ себе си даже и четка за зѣби и тоалетенъ сапунъ, на което, особено, му завиждаше „стѣкления багажъ“, както той обичаше да нарича другаркитѣ отъ нежня полъ.

„Напредъ!“ изкомандува Скѣлинъ и веселата компания се проточи презъ „Джгата махала“ на Разлога. Така се казва махалата презъ която минава още „по джга“ (дѣлга) улица — шосето за Симитли — вѣчно кално и мокро отъ многото вода, която тече отъ нѣколкото чешми. „Ехо, ехо“, почна да се чува още отъ града.

Крѣчката е тѣврда, макаръ, че още кѣмъ края на града на нѣкои славни туристи товара почна да тежи. Отъ втори километѣръ напускаме шосето и хващаме пѣтя покрай „Синевитѣтъ“ — красивъ водопадъ на р. Изворъ.

Пѣтя тука е по-приятенъ. Бистрата студена вода се блѣска въ тѣсното корито обрасло съ ели, пени се, шуми, образува тукъ-таме синьо-зелени вирове, въ които стрѣлаги пѣтѣрви се премѣтатъ, кършатъ снага и каратъ на човѣка лигитѣ да потекатъ. Прохладно е край такава рѣка и леко се ходи.

Следъ единъ часъ правимъ почивка при „Изворитѣ“. Това сѣ два карстови извора почти въ равнината и на срѣдата между Разлогъ и Пиринъ.

Отъ едно гърло само, съ силенъ шумъ излиза цѣла рѣка изъ подъ варовита скала, минава презъ единъ оазисъ отъ раката и отъ тамъ презъ красиво корито отива кѣмъ града Разлогъ.

Източно отъ този изворъ, само на петстотинъ крачки, е другия нареченъ „Истокъ“. Така се именува и рѣката, която по още по-красива долина прѣсича шосето за Банско и отива кѣмъ Мѣста.

Двата извора на града Разлогъ напояватъ цѣлото му поле. Тѣ тѣж божия благодатъ за населението.

Тѣжно впечатление обаче прави голотата около тѣхъ. Никакво дрѣвче, ако не се смѣта една полуизсѣхнала круша.

А какво би станало около тѣзи извори, ако се залеси съ борова гора? Разложката община дава тѣврде много за туризма, нека даде и за себе си и за туризма още малко, като залеси това дивно мѣсто, отъ което само полза ще има. . .

Отвлѣкохъ се въ размишления и не съмъ забележалъ кога дружината пакъ е поела пѣтя нагоре.

Отъ изворитѣ 2—3 клм. се върви презъ осакагена борова гора. Сѣчена безжалостно и безредно, хубавата нѣкога гора „Равно боре“, рискува въ скоро време да се обѣрне въ пусто поле. Желанието на нѣкои хорица чрезъ унищожение гората да се снабдяватъ съ нивици е прѣстѣпно, па и никога каменливата почва не ще му възнагради черния трудъ.

Слънцето слиза вече кѣмъ зѣберитѣ на Пиринъ. Петъ-шестъ копрали му оставатъ да се скрие задъ „Даутовия връхъ“. Времето е хладно вече. Жегата намалява. Ние сме на „Царския пѣтъ“. Хубаво шосе, което е строено презъ време на войната отъ царъ Фердинандъ и по което е искалъ съ автомобилъ да се качи на „Ел-тепе“. Идея смѣла, решение тѣврдо.

Пѣтя направенъ почти една трета. Събитията обаче, сѣ спрѣли строежа му. Сега по него, въ голявата му частъ, населението свлича съ коли грамаднитѣ трупове на вѣковни борове и елхи.

Вървимъ по шосето, което на зигъ-загъ се качва нагоре. Обръщаме се и гледаме като на дланъ цѣлата Разложка котловина. Всичко е зелено. Само шосетата и керемидитѣ на града Разлогъ се блѣтятъ.

Пѣснитѣ не преставатъ, но почватъ да намаляватъ. „Издиша, издиша“ провиква се нѣкой.

Мрѣкна се. Ние сме на „Мѣча поляна“. Въ лѣво пѣтека за „Казана“, а право нагоре за „Баева дупка“. По една зигзагова пѣтека, между грамадни борове пѣлзимъ (нѣкои наистина започнаха да пѣлзятъ) за да стигнемъ на мѣстото за ношуване.

Водача ни поведе по една тѣсна пѣтека, по която единъ по единъ най-после, почти въ тъмно стигнахме при „Баева дупка“.

Вода за пиене тука нѣма и тежко би си изпатилъ всѣки, който иска да бере еделвайсъ, а не си носи вода. Благодарение, че има още замразени снѣжни прѣспи, та отъ тѣхъ се ползваме.

Мѣсто за ношуване избрахме на една хубава полянка, заобиколена съ грамадни отвесни скали, борове и клѣкове. Близко е и снѣжната прѣспа, отъ която жаднитѣ почнаха да гѣлтатъ леденъ снѣгъ.

Сухитъ борове силно запрашяха и червени пламъци освѣтиха тъмнитъ скали. Огньоветъ горѣха. Набързо се навечерахме.

Небето малко се вижда. Ние сме като въ фуния. Само право надъ насъ се вижда синьото небе. Звездички замислено трепкатъ отгоре. Гората шуми и шепне легенди за минали дни презъ турско робство. Тука турчина не е минавалъ. Пирина — той е билъ свѣрталище само на гордитъ орли, диви звѣрове и храбри войводи.

Пѣсни смѣхове и глъчъ оглашаваха нощния покой. Починали — по-младитъ удариха на хоро. Почнаха се и танци по зелената полянка.

Но... не ни било писано да се любиме само на хубоститъ на славния Пиринъ. Въ тъмни- никой и не забележа какъ облацитъ горе се събрали, напластили и ни приготвиха сюрпризъ. И то какъвъ!

Небето потъмнѣ. Никакви звезди. Гората почна да шуми все по-силно и по-силно. Шумоленето се обърна въ бучение. Идеше буря. А тя е страшна въ Пирина. Вѣтъра се усилваше. Той се блъскаше въ скалитъ, повръща се къмъ гората. Старитъ борове треперѣха отъ страшната буря. Всичката ни храбростъ и весело настроение се изпариха. Всѣки търсеше мѣсто глава да склони. Нито въ гората, нито при скалитъ! Опасно е.

Отначало се чуваха какъ пращятъ сухи клонове, следъ това вече съ оглушителенъ трѣсъкъ почнаха да се събарятъ цѣли грамадни мури и борове. Съ падането си повличаха всичко що имъ паднеше предъ очи. Кирилова поляна, като че ли и поменъ не остана. Не знамъ, но и дишането като че ли намалѣ до спиране.

Планината се трошеше, гората се унищожаваше за секунди. Нашето мѣсто бѣше между клѣко-

ветъ. По двама по трима, сгушени, не смѣхме езикъ да обѣлимъ. Ние бѣхме като онѣмѣли предъ тази природна стихия. Следъ бурята заудряха едри капки дъждъ. Отначало рѣдки-едри, до като се превърнаха на проливенъ като изъ ржкавъ дъждъ.

Свѣтковици прорѣзваха небето, гърмове разтърсваха скалитъ. Вѣтъра събаряше гората. Хубавия Пиринъ ни се показваше черенъ и мраченъ.

Той бѣше страшенъ, той бѣше негостоприемъ.

Гоститъ му сгушени като брѣмбари, скритичко се крѣстѣха и като отъ Ноевия ковчегъ крадешкомъ погледваха дали нѣма да се яви нѣкоя звездичка. Само единичка, най-малката да бжде, все ще се отпустната сърдцата.

Такъвъ е Пирина при буря лѣте. А какъвъ е зиме!?

Страшния часъ за „Бавата дупка“ мина. И мина урагана така ненадейно, както и дойде. Постепенно небето се уведри. Гръмотевицитъ се чуваха далеко къмъ Родопитъ. Звездичкитъ пакъ свѣтнаха весели и малко засмѣни. И луната показа своя свѣтложълтъ ликъ и гледаше право къмъ насъ.

А ние? — Мокри, треперящи, единъ по единъ дохождаме на себе си, постепенно ни се връщаше смѣлостта. Подуховититъ почнаха закачкитъ. Унищоженигъ огньове съ голѣма мжка запалихме и до зори трѣбваше да „танцуваме“ и си сушимъ мокритъ одежди.

У зори, въпреки всички страхотии на Петров-денската нощъ, пакъ дружно запѣхме „Балкани дигайте се въ небесата“.

Отсреща въ отговоръ чухме отъ къмъ „Казаня“ познатото »Ето«.

И други като насъ.

Хр. В-овъ

Кирилова поляна,

К. х. Радоновъ

КАРА-БАИРЪ

Съ това име се наричатъ у насъ нѣколко низки планински възвишения или отдѣлни върхове. *Кара* — значи черенъ, а още и малъкъ, дребенъ, а *баиръ* — ридъ, възвишение, и е станала вече домашна дума.

Кара-баиръ се нарича богатото съ руди младо-еруптивно възвишение, което отдѣля дветъ езера-лимани: Ваякѣйско и Мадренско. Сжщо връхъ въ Еленската планина. Тукъ става дума за най-южния дѣлъ отъ Ихтиманска Срѣдна гора.

Източно Кара-баиръ започва отъ *Сулу-Дервентъ* — водна клисура, по която минава желѣзопътната

линия отъ Ихтиманъ за Костенецъ Баня. Отъ източния первазъ на малкото ихтиманско поле се откриватъ два прохода, заградени отъ планинскитъ дѣла *Еледжикъ* и *Кара-баиръ* и раздѣлени отъ *Голашкото възвишение*. Единиятъ проходъ е споменатиятъ Сулу дервентъ, прорѣзанъ отъ малкия маричинъ притокъ подъ сжщото име. Другиятъ е прочутиятъ *Траяновъ проходъ* или *Маркова капия* (Капуджикъ по турски). Чрезъ тѣхъ се раздѣля голѣмиятъ пѣтъ, който е свързвалъ централна Европа съ тракийското поле, Одринъ и Цариградъ: единъ клонъ е минавалъ презъ Мар-

кова капия, Вѣтрентъ, Т. Пазарджикъ, а другъ — презъ Сулу-дервентъ, Момина-клизура (по турски Къзъ-дервентъ) и пакъ Т. Пазарджикъ.

Отъ северъ Кара-баиръ е заграденъ отъ *Ихтиманско поле*, дъно на нѣкогашно езеро, седловината *Ушитъ* и малкото *Чамурлийско полце*. Чрезъ Ушитъ Карабаиръ се свързва съ Вакарелската планина, а посредствомъ нея и съ Лозенския баиръ. Отъ западъ кривулича Шипоченската или Новоселска рѣка. Южно нашата малка планина се простира до Гуцалската седловина, на югъ отъ която вече започватъ рилскитъ предпланини: *Севдибежица* и *Шумнатица*, за да се прелѣятъ посредствомъ Чамъ-кория въ сж-щинска и величествена Рила. Като изпълни тази важна географска функция: свързването на Сръдно-горието съ Рила, границата на Кара-баиръ се спуска по Очушката рѣка до вливането ѝ въ Марица, току до самото устие на Сулу-дервентъ. На изтокъ отъ Гуцалската седловина между рѣкитъ Очушница и Гуцалска се спуска къмъ селото Гуцалъ единъ самостоятеленъ ридъ, на който се издига *Шаматепе*, за което връхче ни каза преди години много хубави приказки нашиятъ старъ другаръ А. Цвѣтковъ. Презъ Гуцалската седловина минава шосето Самоковъ — Долна-бана, гара Костенецъ. Самиятъ прелѣзъ носи името Стражата — единъ исторически споменъ отъ границата между княжество България и Източна Румелия, която граница вървѣше по вододѣла на Марица.

При това очертание, Кара-баиръ има форма на почти правъ жгълъ, който затваря отъ западъ и северъ басейна на р. *Очушница*. Основата на планинския жгълъ е главниятъ ридъ, който се простира отъ с. Чамурлий до Сулу-дервентъ и има югоизточно направление, а вториятъ започва отъ върха *Каменокорито* и върви право на югъ до Стражата, като предава своето меридиално направление и на рилскитъ предпланини.

Въ геоложко отношение, Кара-баиръ е частъ отъ архаичния масивъ съ кристалинни скали и хубави гранити. Изъ неговитъ недра извиратъ два отъ най-радиоактивнитъ минерални извори въ България — *Сулу-дервенски* и *Кованлъшки*.

Сулу-дервенската, или както се нарича още *Момина-бана*, се намира въ едноименния дервентъ, до самата рѣка. До скоро никой не подозираше нейното грамадно целебно значение и нейнитъ води се използваха главно за пране на съседнитъ василички махали и за къпане на самитъ перачки. Но следъ откритието на радия и на неговитъ целебни свойства, обърна се внимание и на нашитъ бани и отъ тази научна гледна точка. И се установи, че незначителниятъ нагледъ топълъ изворъ билъ по своята радиоактивностъ пръвъ въ България и трети въ Европа. Най-буйниятъ изворъ има 65, 3 гр. С. температура и 560 кюри (10^{10}) радиоактивностъ (или 186.6 Mache). Кованлъшкиятъ минераленъ изворъ е още по-топълъ — 72.9 гр. С., но съ по-слаба радиева еманация, — 110 кюри и следователно заема пето мѣсто въ България следъ Сулу-дервенския. На-

реченскитъ бани (253 к.), Стрелченскитъ — (220 к.) и Момина-бана отъ Хисарскитъ (114 к.).

Сулу-дервенската Момина-бана въ Европа отстъпва само на банитъ *Йоакимсталь* (1800 к.) и *Гацаинъ* (666 к.).

На тѣзи високи природни дарове вече почна да се обръща подобаващо внимание, но още сме далеко отъ целесъобразното имъ използване. Въ всѣки случай, съ откритието на радия пустото порано дефиле около изворитъ вече започна да се заселва, макаръ и съ вили отъ василичка архитектура и е предостояще издигането на една модерна бана. Съ повечко инициатива и съ не много сръдства биха се постигнали значителни резултати. Радиоактивната слава увеличи посещението и на Кованлъшката бана, но при сегашнитъ примитивни съоръжения — бани и жилищни помѣщения, много далече не може да се отиде.

Отъ гледище на общата хидрография, Кара-баиръ не представлява отъ себе си нѣщо особено и интересно за туриститъ. Изъ вътрешния жгълъ на неговитъ рамене набира водитъ си малката рѣкичка Очушница съ още по-малкитъ ѝ притоци: Лѣвица, Бѣла вода, Черна вода, Поищата, Църковно дере, Еленино дере, Жежката вода (отъ Кованлъшката бана), Черешарското дере и др. още по-незначителни потоци, които поятъ добитѣцитъ и подържатъ кладенцитъ за хората отъ множеството махли.

По главното било по-значителни върхове сж Гелчини ниви, най-високиятъ връхъ на Кара-баиръ — 1277 м., Горно кале (1265 м.), Прещипъ (12563 м.), Сръдно кале (1220 м.), Чуката (1121 м.), Чадъръ тепе (998 м.), Долно кале (973 м.) и други още по-низки върхове. Характеренъ гранитенъ конусъ е Пердовата могила, близко до пролома Сулу-дервентъ и ясно очертана откъмъ гара Костенецъ.

По меридиалното било, което започва отъ в. Камено корито (1201 м.) къмъ югъ сж очертани нѣколко незначителни върха: *Вучкова чешма*, *Лютото*, *Велина могила*. Югозападно отъ последния връхъ се сръщатъ още остатѣци отъ борова гора, ползала татѣва отъ нейното дивно царство на Рила планина. Като гжсто населена планинска областъ, горитъ на Кара-баиръ сж доста пострадали, но не и окончателно опустошени, както е другаде. По централното било иглолистни дървета съвсемъ отсъствуватъ. Високо и по севернитъ склонове на планината господствува бука и габера, а по южнитъ — дребенъ джбъ. Последниятъ, освенъ за горене и дребенъ строителенъ материалъ, служи още и за сечене на листници (суха шума) за изхранване добитѣка презъ зимата.

Както споменахме, по главното било има нѣколко върха, които и досега носятъ името *кале*: горно, сръдно, и долно. Досега, обаче, научни археоложки изследвания не сж предприемани на този край и у населението нѣма никакви спомени за тѣхъ.

Подъ севернитъ склонове на Кара-баиръ сж разположени селата: *Чамурлий*, прочуто по боеветъ, които сж станали около него между претендентитъ

за баязидовия престолъ — Муса Кеседжия и братя му Сюлейманъ, *Калиларъ, Караларъ, Стамболово* (по-рано *Кабааплий*).

Южните склонове на планината сж заети от махлитъ на селата Очуша и Горна-Василица. Долна-Василица е на изтокъ отъ Солу-дервентъ, значи и вънъ отъ границитъ на Кара-баиръ. Поради спороветъ за мера, махалата *Кованлък* се отцпи отъ Горна-Василица и присъедини къмъ Стамболово. Близко до Кованлъшкитъ бани сж *Русалийскитъ гробища*, за които споменава и К. Иречекъ.

Селото Очуша се състои отъ 9 махали — Каменчанска, Кесибирска, Камберска, Кулева, Кюсева, Мартинска, Шатарова, Джаова и Шехтова. По примъра на Василицитъ и това село се раздѣлило на две общини, види се, за да има повече ваканции за кметове и съветници, тъй като никакви сжществени стопански интереси не могатъ да налагатъ подобно административно парцелиране.

Василица е старо селище, разпръснато около важните планински проходи. Турцитъ, освенъ прохода, наричаха и селото Капуджикъ, отъ капу — порта, врата. И българското име на селото е много старо и произлиза отъ гръцката дума *βασιλεως*.

Презъ турското време селото е било *дервентджийско*, пазило проходите.

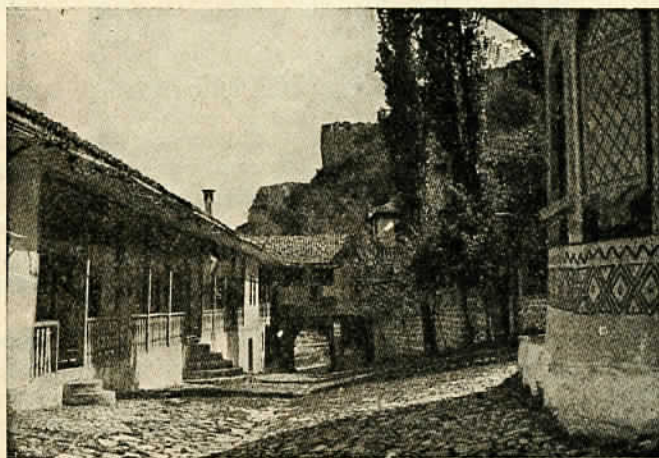
Селото се състои отъ нѣколко махали — *Нова, Пердова, Гледжова, Сулу-Дервентъ* (заселена отъ 1906 г.) Радиоактивниятъ изворъ е отвѣдъ рѣката, т. е. въ землището на с. Долна-Василица, но повечето отъ постройкитъ сж въ това на Г.-Василица, затова и най-новата баненска махала е повече на последното село.

По тази малка планина биха могли да се устройватъ малки излети, които да иматъ за обектъ главното било. Като учителъ въ Кованлъка, обичахъ да скитамъ изъ това хубаво и леко достъпно било, особено презъ време на листосека, когато се съживяваше цѣлата околностъ. Софийнци често преминаватъ планината по пѣтя Стамболово — Кованлъшкитъ бани — Долна баня за Радуилъ и Рила. За Рила може да се отиде още и отъ гара Чамшадиново или Ихтиманъ, презъ Каменно корито, Велина могила, Севдибежица, Чамъ-кория, който пѣтъ минахъ тази есенъ и останахъ крайно доволенъ. Изобщо за туриста нѣма лошъ ландшафтъ, а красивитъ кѣтища сж неизброими. Красивъ планински кѣтъ е и срѣдногорския Кара-баиръ.

П. Д.

ВЪ ГЛЕЧЕРНОТО МОРЕ НА МОНЪ БЛАНЪ

Който еднѣжъ се е очудвалъ отъ кея въ Женева на панорамата, която лежи задъ езерото, панорама, която е украсена съ облѣния отъ слънце силуетъ на Монъ-Бланъ, той ще да разбере копнежа на младия швейцарски природоизпитател Saussure да намѣри пѣтя къмъ „Бѣлата планина“. За насъ е необяснимо, че трѣбваше да се минатъ 27 години докато жителитъ отъ Chamoni да получатъ опредѣлената за изкачването не върха Монъ-Бланъ награда. Трѣбваше едно ново поколение да израстне отъ Шамони, което да имаше смѣлостта да превъзмогне всички неизвѣстни препятствия, да

Преображенския манастиръ

премине до тогава всички ужасни планински височини, нѣщо което се считало даже за нехристиянско, всички пропасти, глетчери и бури. Трѣбваше инициативата на селския лѣкаръ отъ Шамони да отхвърли всички препятствия на страни и да пробие пѣтя къмъ най-високия връхъ на Европа. Когато следъ една година подиръ това природоизпитателътъ de Saussure, придруженъ отъ водача на селския лѣкаръ и седемнадесетъ носачи изкачи Монъ Бланъ, тогава се роди хохалпинизма (Hochalpinismus). Деньтъ, въ който Saussure направи

първитъ научни наблюдения на Монъ-Бланъ, се счита като рожденъ день на алпинизма. Това бѣше 1778 г. Тогава изкачването на планинитъ не бѣше модерно.

Съвсемъ малко върхове сж били достигнати. Научно никой не е билъ точно опредѣленъ. Чакъ въ срѣдата на XIX вѣкъ, когато англичанитъ откриха Швейцария и нейнитъ хубости, се почна съ голѣмо усърдие изкачването на високитъ планини.

Днесъ сжществуватъ само нѣколко върха, които още не сж превъзможнати. Алпинизмътъ, който днесъ отчасти е станалъ спортъ и съобразно това се е подчинилъ на неговата дисциплина, а отъ друга

Фот. К. х. Радоновъ

страна има за крайна цель безъ особени спортни постижения любуването на природнитъ красоти, е станалъ общо благо. Голѣмитъ излетни центрове иматъ годишно хиляди посетители. Единъ отъ тѣзи центрове е областта на Монъ-Бланъ, която лежи въ три страни — въ Швейцария, Франция и Италия.

Че най-високиятъ връхъ на Европа е изкаченъ единъ отъ първитъ, е може би случайно. Възкачването на тази планина съвсемъ не е толкозъ трудно, то е само уморително, защото пѣтятъ е дълъгъ.

Обкръжаващите го върхове, почти отвесно падащите стени на другите планински великани с техните разсипани скали, дълбоки цепнатини и отвори в глечерите са много повече мъчнодостъпни. Има области в високата част на планините, които заслужават да се видят. Валийските Алпи около Цермат са великолепни, но необикновено впечатлението правят на пътника ледените великани и глечери на Монбланския масив. Това са най-вече глечерите, които превъзхождат всичко друго. Около Монбланската област се наброяват двадесет и три глечери, но най-колосалния е Mer de Glace, леденото море, което се простира на север дори до долината на Арва, в която лежи самия Шамони.

Глечерите са пресувани ледени маси, образувани от дъждовете, които на една височина от 4,000 м. падат вече като сняг. Десет до дванадесет метра достигат годишно снежните маси, които от собствената си тежест се сгъстяват от два до 5 метра и чрез налягането на въздуха се обръщат в един фирнов лед от 1'30 до 2'50 метра дебелина. Чрез налягане и движение на ледените маси се образува после зърнестия глетчеров лед. Този глечеров лед не е спокоен. Той се движи: глечерът тече. Най-големите алпийски глечери се движат нещо от 50 до 100 м. в годината, при силно налягане дори до 300 м. Това значи глечерът се движи дневно 15 до 85 см. В Хималайската област е отбележано движение до 3 метра, в Гренландия дори до 20 м.

Това течение е без прекъсване, забавя се през зимата, ускорява се през времето, когато слънцето стопава по-големи части от глечерите и

потоците отнасят от глечерните устия водата към долините: Гдето глечерът лежи сравнително полегато, масата остава компактна; обаче дето стават срутвания, това значи дето глечерът се движи до известна степен отвесно, там се разбива ледената маса, защото периферията става много по-голяма, отколкото е глечеровата основа на скалата.

Изобило околността на Шамони в последните десетина години е станала достъпна даже за пътници, които иначе не биха могли да се изложат на едно планинско изкачване. Железници, автомобили носят безбройно много посетители в долината на Арве и от там планинската железница отнася туристите за късо време по забележителните изгледни пунктове

Montanvert се достига за около един час. От него се откриват най-хубавите гледки, каквито могат да се намерят в алпийската област и които може да отстъпят на гледките само на Gorner Grat срещу Матерхорн в Великите Алпи.

Който има щастието физически да бже пригоден за по-големи излети в високо Алпийския свят, той ще намери в Шамони най-великолепния случай. Постройката на обсерваторията на най-високата издигнатина на Мон Блан е принесла неограничена заслуга за предвещанието на времето. Много алпинисти са оставили здраве и живот, защото бурите са били по-силни от техните сили. Ако европейския най-висок връх Мон Блан, носи на плещите си един институт, който така служи на човечеството, тогава завладяването на тази планина не е било напразно.

Изв. »Die Koralle«

СЛАВЯНСКИ ТУРИЗЪМЪ

На 22 септември т. г. в Краков се състоя втория конгрес на Съюза на славянските туристически дружества. На този конгрес Б. Т. Д. бе представено от члена на Ц. Н. г-нъ Ив. Раев. В конгреса са присъствували делегати от Чехословакия туристически клуб в Прага, Чехословакия туристически клуб в Виена, Туристически дружества в Люблина и Полското татранско дружество в Краков. Разисквани са важни въпроси и са взети съответни решения.

В Полша, по отношение на школото възпитание, е вече установено да се правят младежки екскурзии според правилниците, одобрени от Съюза на С. Т. Д. и въз основа на особените разпоредби на училищните власти.

Повечето от хижите в Полша отговарят на своето предназначение, а маркирането на пътеките и пътищата е извършено, като по-трудните пътеки според правилото са оставени без знаци.

През последните години е развита жива дейност по осъществяването на народните паркове не само в Татрите, но и в другите планини. По този въпрос се работи и за спогодба с Чехославия.

От полска страна са извършени и първите подготвителни работи, които целят основаването на Fédération International d'Alpinisme. На туристическия конгрес, който ще се състои в Париж, този въпрос ще бже разгледан и там Полското татранско д-во ще се постарее да му даде благоприятно разрешение.

По въпроса за съвместните публикации на френски и английски редакционния комитет е пригответил вече своя материал.

По идеологията на туризма са взети следните решения:

Управителното тяло на С-тъ Т. Д. поръчва на дружествата, обединени в Съюза да одобряват в свои събрания резолюцията за идеологията на алпинизма и охраната на природата, взета на конгреса в Прага.

Ще се изпратят на всички д-ва писмени предложения, що се отнася до урегулиране развоя и успеха на школските излети по принципите, изразени в решенията на последния конгрес.

Със цел да се запознае школната младеж с понятието за същността на туристиката, училищните излети ще трябва да бъдат съответно кон-

тролирани и подложени на държавна статистика, сжщо да бждат раздълени на лесни и по-трудни съ огледъ на това, че такива излети иматъ особено влияние изобщо върху човъшката душа и частно върху възпитанието на школската младежъ.

Необходими сж взаимнитъ училищни излети до различнитъ славянски страни съ цель за културното имъ сближение.

Хижитъ и всички други сгради въ планинитъ да бждатъ строени съ особено внимание по принципитъ на архитектурата, приспособена къмъ околната обстановка и съ своята форма и украса да отговарятъ на изискванията на простотата на туристиката, а стила на постройката пкъ да отговаря на народния характеръ на строителството въ планинитъ.

Управителното тѣло на С. С. Т. Д. се обявява противъ спортното професионализиране на алпинизма и противъ рекордитъ и тѣхната разгласа въ пресата.

По отношение опазване на природата се смѣта необходимо прокарването на главнитъ разпоредби за охрана на природата въ всички славянски държави, съ цель да се ускори реализацията на народнитъ паркове. Препоръчва се да се образуватъ специални отдѣли, комисии или секции за опазване на природата, както това е направено вече въ Полша. По примѣра на България навсѣкжде трѣбва да се въведатъ административни и полицейски санкции при задачата да се охранява природата. По примѣра пкъ на Полша, поръчва се на всички съюзени д-ства да се стараятъ да предизвикатъ образуването на специални държавни организации за охрана на природата.

По примѣра на България и Югославия препоръчва се на всички съюзени дружества, да взематъ деятелно участие въ работитъ, които целятъ залесяването, като се има предъ видъ, както опазването на природата, така и огромнитъ вреди, причинени отъ изсичансто на горитъ и отъ порошката. Препоръчва се да се образуватъ специални фондове за откупуване пространства, застрашени по отношение на природата си. Това да става по пята на съвмѣстно действие отъ страна на държавата и на туристическия организации.

По организационни въпроси се изказва мнение, решенията на Управ. тѣло на С. С. Т. Д-ва да бждатъ известявани на всички съответни министерства въ всички държави.

Приема се проекта за значки споредъ представения образецъ — на зеленъ фонъ съ голѣмина

15 X 15 мм.; сжщо и за малка значка оксидонова, кржгла, металическа. Следния конгресъ да бжде свиканъ презъ септемврий 1928 год. Препоръчва на членоветъ си да получаватъ списанията на съюзнитъ дружества.

По паспортни въпроси и въпроси въ свръзка съ съобщенията, Управ. тѣло на славянскитъ дружества, имайки за цель усиляването на взаимното туристическо движение въ братскитъ страни, счита за необходимо държавитъ, които влизатъ въ Съюза (по примѣра на Австрия и Италия) да се ползватъ съ колкото е възможно по-голѣмо намаление по желѣзницитъ, върху началата на взаимността и когато организациитъ сж снабдени съ легитимацията на Съюза. За да се разшири туристическото движение

въ пограничието препоръчва се на Югославия и България да сключатъ туристическа конвенция по подобие на Полско-Чехословашката.

Съ цель за пропаганда препоръчва се размѣна на диапозитиви, даже да се образуватъ въ югославянскитъ страни държавни учреждения за диапозитиви, както въ Чехословашко.

Въ годишника на Съюза препоръчва се да се репродуциратъ снимки на най-красивитъ мѣстности отъ представенитъ държави.

Развоятъ на туризма въ славянскитъ страни ще има безспорно голѣмо икономическо и културно значение. Въ всички тѣзи страни покровителството на туризма се постига съ държавни разпоредби, но още въ недостатъчни размѣри. Има бедни страни, които въ туристическо отношение иматъ голѣмо значение; ако тѣ бждатъ облагодетелствувани чрезъ туризма, това ще бжде отъ полза за населението и ще подобри неговото стопанско положение.

Затова Управителното тѣло на славянскитъ дружества препоръчва да се уреди редовна статистика не само за движението на чужденци изъ курортнитъ центрове, но и статистика за туристическото движение въ отдѣлнитъ държави, представени въ Съюза и то въ размѣри подобни на ония, които се прилагатъ въ търговскитъ, индустриални и икономични предприятия.

За славянската туристическа взаимностъ се явява и потрѣбата сими членоветъ на отдѣлнитъ туристически дружества чрезъ колективни излети въ славянскитъ страни да опознаятъ тѣхната природа и население. Затова се явява и нуждата да се застъпятъ въ училищата по-добре славянскитъ езици, за да се постигне по-лесно взаимното опознаване.

Фот. К. х. Радоновъ

Рила. Лобната скала на Св. Иванъ Рилски при Постницата

ВЪ НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРКОВЕ НА СЪЕДИНЕНИТЕ ЩАТИ

Два сж голѣмитѣ паркове на Съединенитѣ щати : Въ северозападната частъ на щатитѣ, между Монтоната, Идахо, Виомингъ, въ едно пространство отъ 3500 кв. клм. се заключава националниятъ защитенъ паркъ — Yellowstone park. Тукъ сж гейзеритѣ, тукъ сж високитѣ снѣжни планини, тукъ кипи навсѣкжде живота. За този паркъ сж написани вече дебели книги, седмици сж необходими, за да се обиколятъ и разгледатъ всички тукъ забележителности. Но има и другъ националенъ паркъ, югозападно отъ щата Утаха, въ страната на горящитѣ Каньони и могущитѣ терасовидни скални пластовата, чийто високи равнини се издигатъ до 3000 м. височина и достигатъ южно чакъ до Аризона.

Тукъ лежи въ затвореното омагьосано царство чудото на природата, Браисъ каньонъ.

Това не е каньонъ въ обикновенната смисълъ на думата, не е дълга пропастъ, презъ която протича рѣка. Това е амфитеатъръ отъ скали въ форма на подкова, съ отворъ къмъ изтокъ. Представете си тази подкова два километра отъ северъ къмъ югъ, 4—5 клм. отъ изтокъ къмъ западъ, а на дълбочина 300 метра. А цѣлото това малко плато лежи 2400 метра надъ морското равнище. Никой не може да си представи тази великава панорама, никой не е виждалъ нѣщо по-грамадно отъ това. Единъ скаленъ пейзажъ единъ грамаденъ скаленъ котелъ, една пропастъ съ стрѣмни канари, обляна въ свѣтла червенина. Кждето и да погледне окоето, навсѣкжде срѣща червениятъ цвѣтъ, навсѣкжде никога незагазваниятъ алпийски блѣсъкъ. Какви странни цвѣтове въ една картина съ такава голѣмина! Следъ зеления цвѣтъ на нашитѣ гори и ливади, следъ блѣдитѣ цвѣтове на пустинитѣ, следъ синевината на далечнитѣ планини отъ единъ пътъ такъвъ контрастенъ пейзажъ въ червено! Защото блѣстящитѣ бѣли и сиви наслоения въ нѣкой скали и зеленината отъ разстенията по крайщата на канаритѣ по-скоро усилватъ впечатлението отъ необикновенитѣ цвѣтове на околността.

Но това не е единственото, не е най-важното. Тѣзи скали не сж онѣзи, които виждаме всѣки день, това сж истински архитектури съ твърде оригинална форма, нечувани по замисълъ архитектури, които никжде не могатъ да се видятъ, нито даже въ Саксонска Швейцария, нито въ прочутитѣ земни пирамиди на Боценъ. Чудото се увеличава, когато окоето си е вече починало отъ изненадитѣ и когато почва да търси отдѣлнитѣ скални хубости и когато почва да вижда въ този безпредѣленъ хаосъ форми, връзка и хармония.

Ето, предъ очитѣ на пѣтника заставатъ величествени храмове. Не сж ли това храмоветѣ на Озириса съ високитѣ крепостни стени, колони и орнаментирани подставки, не сж ли тѣзи тамъ останка отъ храма на Веста? А тукъ насреща? Четирма монаси, въ странни дрехи, застанали неподвижно, останали отъ отдавна преминали времена. А малко отидире, цѣла горичка отъ обелиски, колове, игли — често

толкозъ тънки и високи, че каточели всѣко повѣхване би ги съборило, всѣки случаенъ ударъ би ги пречупилъ.

Каква радостъ на непрекъснатата работа на природата, която самичка, съ своитѣ безконечни срѣдства и сили, съ своитѣ неизчерпаеми гениални идеи, при извънредно необикновенни условия е могла да създаде на земята такива чудни творения. Чудна е гледката, когато първитѣ лжи на деня озарятъ скалитѣ. Тогава отдѣлнитѣ колони почватъ да горятъ като запалени факли, тогава се събужда заспалата душа на този скаленъ свѣтъ.

Цѣли области се ограничаватъ, не се допускатъ никакви човѣшки поселения само за да се спасятъ природнитѣ паметници. Отначало много не се грижели за сигурността на народнитѣ паркове, всѣки могълъ да вземе съ себе си каквото желае. Но това е вече сега забранено. Въ годишния отчетъ на народния паркъ четемъ, че презъ 1911 год. е било още позволено да се отнасятъ разни вкаменелости. Отъ 1925 г. обаче всѣко отнасяне на каквото и да било отъ парка е строго забранено. Особено това важи за вкаменелата гора на Аризона.

Този паркъ националенъ паркъ е създаденъ презъ 1906 г. отъ тогавашния председателъ Рузвелтъ. Той лежи югоизточно отъ по-горе описания паркъ на каньонитѣ, при брѣговетѣ на Колорадо. Ние ще наречимъ този паркъ ако теглимъ една права линия отъ Санъ Диего, южно отъ Санъ Франциско по направление на Вашингтонъ. Тази защитена природна областъ заема въ едно пространство отъ около 10360 хектара нѣколко отдѣлни вкаменели гори, отъ които четири сега могатъ да се посещаватъ. Винаги е необикновено впечатлението отъ свидетелитѣ на нѣкогашния свѣтъ. Тѣ не стоятъ изправени, тѣзи грамадни вкаменели дървета и не би трѣбвало да се наричатъ „гора“, но въ всѣки случай тѣ нѣкога сж образували една гора. Дали гората е стояла до брѣга на езерото или нѣкжде по-високо и когато дърветата сж паднали, сж били донесени отъ нѣкоя рѣка и тукъ оставени, е мжно да се реши. Едно обаче е ясно: водата която е обливала дърветата, ги е направила въ продължение на хилядолѣтия халцедонъ, опалъ, ахатъ, ясписъ и ониксъ. Пѣсъкъ на височина до 300 м. покрива дънеритѣ, които сега се откриватъ отъ вѣтъра. За съжаление, никжде не ни е запазено здраво и цѣло нито едно дърво. Навсѣкжде дънеритѣ лежатъ разбъркано и образуватъ отчасти странни паметници. Нѣкои дънери достигатъ въ диаметръ до 1'80 м. Тѣй като тѣ ставатъ къмъ върха съвсемъ малко тънки, то тѣзи дървета не сж едносеменни, дѣлни растения, както дърветата, които сега растатъ въ парка. Колкото и да не е лесно да се опредѣли природата на фосилитѣ, ботаницитѣ иматъ единъ живъ сравнителенъ материалъ. Тѣзи дървета сж триасови прадѣди на нашето топливо въ студентитѣ зимни вечери. Едно отъ тѣзи дървета е намѣрено запазено изцѣло, схванато сега съ циментъ и

сега образува единъ естественъ мостъ. Това дърво сега е дълго 15 м., дебело при корена 120 см. и при върха 45 см.

Въ тази гора е създаденъ единъ малък музей, дето се пазятъ отдѣлни, особено хубави парчета. И

като гледаме тѣзи останки отъ нѣкогашната страна на горитѣ, ние забравяме, че високо около насъ е пусто и на дължъ и на ширъ не се срѣща нито храстъ, нито дърво.

В.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Детска лѣтна колония и туристическа хижа при „Леденика“. Следъ Туристическия домъ Враца се сдоби съ още една културно-обществена постройка — Детска лѣтна колония и хижа при „Леденика“ — плодъ на обществена солидарностъ и пожертвувателностъ.

Окрилени отъ успѣха на туристическата самоувереностъ и предприемчивостъ, съ която изгради своя великолѣпенъ домъ, родителско — учителската дружба съ моралната подкрепа на Врачанския клонъ »Веслецъ« отъ Б. Т. Д., замисли и изгради въ разстояние на 2—3 месеца сградата за лѣтoviще на децата и подслонъ на всички туристи дошли срѣдъ Балкана да се поклонятъ предъ дивната красота на вълшебната пещера „Леденика“.

Подготовката и системата на работата бѣха сжити както при изграждането на Туристическия домъ.

Плановѣтѣ и перспективнитѣ скици които изработихъ съ огледъ да лѣтуватъ 100 деца, нѣколко души възпитатели и една туристическа стая за подслонъ зиме и лѣте на туриститѣ, бѣха първия сигналъ за започване на една нова положителна работа срѣдъ недрата на Врачанския балканъ. Тая постройка заемаща около 220 м. едноетажна, съ 2 зимнични отдѣления, на 200—300 метра отъ входа на „Леденика“ при хубавия планински изворъ „Стублата“ е едно ново завладѣване на нашитѣ планини и единъ новъ положителенъ

творчески успѣхъ на Врачанци, И туриста неволно извиква „Ехо!“ когато отъ къмъ „Гарванецъ“, се надвеси, въ долината на „Леденика“ и зърне снѣжно-бѣлата гиздава постройка, съ червения си покривъ, заседнала срѣдъ тучни ливади, до планински грѣбъ, като нѣкой плаващъ ледъ . . .

Врачанскиятъ балканъ е достъпенъ вече, презъ всѣко време! Хилядитѣ поклонници на „Леденика“ ще намѣрятъ отиди и подслонъ всѣкога, особено зимно време, когато удобствата, които предлага тая сграда, ще маматъ нови групи излетници презъ студентитѣ и снѣжни зимни дни. Обширнитѣ вълнообразни ливади около сградата ще дадѣтъ особенни удобства за ски-спортъ. За всичкитѣ тия удобства ние каниме другаритѣ отъ околнитѣ клонове, особено софийскитѣ, да използватъ всѣки свободенъ

денъ день и ни посетятъ. Въ Туристическия домъ ще отдѣхнатъ волно, отъ него ще се полюбуватъ на дивнитѣ Врачански скали и околности, а въ хижата при „Леденика“ ще намѣрятъ уютно кѣтче за удобно пренощуване.

Прочее, нека българскитѣ планини се покриватъ съ все нови и нови хижи, домове, лѣтни колонии и пр. Това ще е сигурния залогъ за тѣхното овладѣване.

Архитектъ П. Дограмаджиевъ
Председател на Врач. кл. „Веслецъ“

Детска лѣтна колония и хижа при „Леденика“

СЪДЪРЖАНИЕ НА ГОД. XIX

Статии

Новогодишни размишления отъ П. Делирадевъ	2	До Чимборазо отъ Адолфъ Шмидъ	37
Скрежъ отъ П. Пауновъ	5	Природата и българското изкуство отъ Стоянъ Велковъ	41
Синаница отъ Wott	7	Климатътъ на високитѣ планини отъ проф. К. Дарно	43
Градъ Сливенъ отъ Г. Гюлмязовъ	8	На ски изъ Пирина отъ Ил. Столетовъ	50
Залесяването на Витоша отъ П. М. Марковъ	10	Конфедерация за физическо възпитание Пейо	55
Бъздухъ, слънце, вода отъ Wott	13	Изъ долината на р. Бъндерица отъ Ив. Батаклиевъ	58
Нощемъ къмъ Мусала отъ Д. Шишмановъ	18	Пролѣтъ на морския брѣгъ отъ Л. Владикинъ	66
Черния връхъ отъ С. В.	22	Следсъборни размишления отъ Пейо	68
Растителната природа и физичното възпитание на младежъта, проф. Д-ръ Ст. Петковъ	23	Люлинъ отъ Ст. Велковъ	71
Въ сърдцето на Родопитѣ — изъ долината на р. Вжча отъ Ив. Батаклиевъ	25	Деветашката и Лждженската пещери отъ В. Миковъ	73
Конференция за физическото възпитание отъ Н. Галчовъ	43	Изъ излетнитѣ книги на клоновѣтѣ	75
		Въ южнитѣ Родопи отъ Л. Н. Вълчановъ	82

Нѣколко бележки за Хисаря отъ проф.

Г. И. Кацаровъ	84
Шаръ планина отъ Д-ръ И. Крайачъ . . .	87
Сѣнката на планината отъ П. Пауновъ . .	91
Рила отъ Й. Болчевъ	98
Сборътъ на върховетъ отъ П. Делирадевъ	99
Разлога отъ Хр. В-овъ	102
Трънъ отъ Ст. Чилингировъ	103, 120
Разширение и задълбочаване на туризма отъ П. Делирадевъ	114
Душата на Алеко отъ Люб. Владикинъ . .	116
Изъ Странджа планина отъ П. Пиерини .	121, 132
На пжтъ за Дьовленско отъ В. Миковъ .	124
Къмъ върха	128
Стара планина отъ П. Делирадевъ . . .	130
Странджа отъ Wott	135
Отъ Гьозъ-тепе до Чепеларски карлъкъ отъ В. Миковъ	137
Къмъ Семкова поляна отъ Хр. В-овъ . .	140
Страната, която Богъ забрави отъ проф. Д-ръ Георгъ Вегенеръ	142
Международни срещи и конференции отъ Н. Галчовъ	146
Презъ Кобилино бранище отъ Ст. Чилин- гировъ	147
Патлейна отъ К. Бончевъ	150
Една нощъ въ Баева дупка отъ Хр. В-овъ	152
Кара-баиръ отъ П. Д.	153
Въ глечеровото море на Монъ Бланъ отъ Die Koralle	155
Славянски туризъмъ	156
Въ националнитъ паркѡве на Съедине- нитъ Щати отъ В.	158

Дружественъ животъ

Съобщение на редакцията 14. Търновския клонъ 15, 64. Карловския клонъ 15. Врачанския клонъ 15, 47. Пжтуване по желѣзницитъ 16. Плѣвненския клонъ 16, 48, 64. Нови клонове: Троянъ 16. Малко Търново 16, с. Дол. Орѣховица 47. Пашмаклий 93. Хасковския клонъ 16. Съобщение на Центр. н-ство 31, 93, 111. Пернишкия клонъ 47, 93, 112, 128. Клонъ въ Банско 47. Туристическа кооперация 47. Гара Бѣльовския клонъ 47. Старозагорския клонъ 47, 112, 144. Карнобатския клонъ 48, 93. Ямболския клонъ 48. Казанлъшкия клонъ 48. Провадийския клонъ 48. Софийския клонъ 48, 63, 111. XX редовенъ дружественъ сборъ 63. Кратки извлечения отъ протоколитъ на XX дружественъ сборъ въ Плѣвненъ 77. Новоизбрано отъ XX р. др. сборъ Ц. н-ство 93. Долнобанския клонъ 111. Дупнишкия клонъ 112. Окржженъ туристически съветъ 112. Варненския клонъ 112. Изъ клоноветъ 128, 144. Самоковския клонъ 128. Заслужено отличие 138.

Вести и бележки

Запазване на рѣдкитъ животни 14. Туризмъ, при-
рода и наука 14. Алпийския музей въ Мюнхенъ 46.
Скиори въ древността 46. Жертвитъ на туризма 46.
Народни паркѡве 46. Да пазимъ природата 96. Швей-
царския националенъ паркъ. Туризмъ и наука 127.
Новитъ измѣрвания на Пиринъ планина 143.

Праздници

Праздника на Рила 110.

Книжнина

П. Делирадевъ — Осогово 31. Ст. Чилингировъ —
Хлѣбъ нашъ насущный 31. Die Koralle 45. Пжтево-
дителя за Пиринъ 80. Практическо ржководство по
туризма 80. Пиринъ 110. Плѡвдивъ отъ Ст. Н. Шишковъ
144. Туризмъ и здраве отъ Д-ръ Азманова-Ханчева 144.

Картини

Витоша (начална) стр. 1. Тунджа при Сливенскитъ
бани 2. Търново 4. Леденъ скрежъ на Мусалла 5.
Езеро подъ Рупитъ 6. Подъ Равна рѣка 8. Халката
въ Синитъ камъни 9. Витоша — Черната скала 11.
Мусалла (начална) 17. Рилския манастиръ 19. Въ по-
литъ на планината 20. Беглика въ Баташката пла-
нина 21. Носия изъ Чепеларе 25. Беденскитъ бани
на Ширококожската рѣка 28. Дьовленъ 29. Пиринъ
(начална) 33. Подъ Еленинъ връхъ 38. Витоша 39.
Рупитъ 41. Витоша 43. Витоша 44. Пиринъ — Елъ
Тепе (начална) 49. Хижа Бъндерица 51. Елъ-Тепе 57.
Голѣмото и малко Бъндеришко езера 61. Край Варна
(начална) 65. Тунджа 66. Носъ Емине 67. Въ по-
литъ на планината 68. Кжтъ отъ Карлово 71. Пог-
ледъ къмъ Люлинъ 73. Пещерата при Карлуково 75.
По Мжглижката рѣка 75. Мальовица (начална) 81.
Изъ Родопитъ 82. Мальовица 88. Камилитъ 84. Го-
лѣмото Бъндеришко езеро въ Пиринъ 85. Витоша
— Копитото 89. Брокенско явление 92. Рила — Ру-
питъ (начална) 97. Сухото езеро — Рила 99. Еди-
гьоль — езеро Близнака 101. Мальовишкото езеро
103. Рилско езеро 105. Туристическия домъ въ Ло-
вечъ 108. Туристическата хижа на Пернишкия клонъ
въ Голо бърдо 108. Пиринъ (начална) 113. с.
Рила 115. Рила — подъ Ай-Гидикъ 116. Дрѣнов-
ския манастиръ 117. Пиринъ — Валавишкото езеро 118.
Водопадъ подъ Елъ-тепе 119. О-въ Св. Анастасия до
Бургасъ 121. Долината на Чая. Асѣновата крепость 122.
Водопадъ при Бачковския манастиръ 123. Рила. На
пжтъ къмъ Разлога 125. Хижата на Кюстендилския
клонъ 127. Стара улица въ Самоковъ (начална) 129.
Кжтъ отъ Тетевенъ 131. Старата чаршия въ Карлово 133.
Улица въ Вратца 135. Кжтъ отъ Вратца 137. Демиръ
капия 239. Къмъ Попова шапка 142. Депо край
Сарж-гьоль 143.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Месечно иллюстрирано списание за туризмъ и родинознание. Органъ на Българското туристическо дружество. Отъ януарий 1928 г. почва XX годишнината (10 книжки, януарий-декември). Абонамента на списанието и презъ тази година си остава сжщия — 60 лв. годишно. За чужбина абонамента е 100 лв. Списанието е препоржчано отъ М-вото на народ. просвѣта съ окр. № 1792 отъ 27 януарий 1922 год. Всичко що се отнася до списанието да се изпраща до Редакцията на Български туристъ — София, ул. Солунъ, 25.

Редакторъ: Ив. Велковъ

Печатница „Родопи“ ул. Ц. Самуилъ + София